

ภาพสะท้อนในการเปลี่ยนแปลงของ
พัฒนาการกองดุริยางค์ทหารอากาศไทย
A Reflection of Thai Royal Air Force Band
Development Adapted.

อัศวิน นาดี้¹

Asawin Nadee

เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี²

Chalernsak Pikulsri

¹ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาดุริยางคศิลป์
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² รองศาสตราจารย์ ดร., สาขาดุริยางคศิลป์
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

การศึกษาภาพสะท้อนในการเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการกองดุริยางค์ทหารอากาศไทยนั้น ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 2 ประเด็น คือ 1) เพื่อศึกษาภาพสะท้อนในการเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการดุริยางค์ทหารอากาศไทย 2) เพื่อศึกษาวงดนตรีตะวันตกและบทเพลงสำคัญในกองดุริยางค์ทหารอากาศไทย พบว่า ในปี พ.ศ.2480 ก่อเกิดกองทัพอากาศการปรับปรุงโครงสร้างในครั้งนั้น พบการจัดตั้งหมวดแถวประจำหน่วย

ต่อมารัฐบาลต้องการสื่อสารกับประชาชนจึงก่อตั้งกองภาพยนตร์กองแถวทหารอากาศในครั้งนั้นมีพระเจนดุริยางค์เป็นผู้เชี่ยวชาญเข้ามาทำการสอนดนตรีมีวงดนตรีในกองดุริยางค์ 3 วง ได้แก่ 1) วงโยธวาทิต 2) วงหัดดนตรี 3) วงจุลดุริยางค์ รูปแบบของดนตรี แบ่งเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) วงดนตรีที่ใช้ในการหน้าขบวน 2) วงดนตรีที่นั่งบรรเลง บทบาทหน้าที่วงดนตรี แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) การบรรเลงเพลงเพื่อประกอบพิธีกรรมทางทหาร 2) การบรรเลงเพลงเพื่อกิจของพระราชพิธี 3) การบรรเลงเพลงเพื่อความบันเทิง บทเพลงที่ศึกษา คือ เพลงชาติไทย ด้วยเทคนิคการประพันธ์จากพระเจนดุริยางค์พบเทคนิคที่โดดเด่นคือการใช้เครื่องหมายดั่งเขาเพื่อสร้างสีสันทางทำนองให้เด่นด้วยหลักการคิดแนวทางดนตรีคลาสสิก ซึ่งพบไม่มากนักในเพลงปลุกใจ

คำสำคัญ: กองดุริยางค์ทหารอากาศ, ประวัติศาสตร์ดนตรี, เพลงชาติ

Abstract

A reflection study on the changes in the development of Thai Royal Air Force Band The researcher has two objectives: 1) to study the changes in the development of the Thai Royal Air Force Band. 2) To study the Western band and the major songs of the Thai Royal Air Force Band. In 1937, The air force was formed.

Later, the government wanted to communicate with the people. At that time, there was a music teacher Peter Feit to teach music. There are 3 bands in the orchestra: 1) Military Band 2) Big Band 3) Orchestra The style of music is divided into 2 types: 1) The band used to parade. 2) Band playing the band. The role of the band is divided into 3 aspects: 1) music for military ritual; 2) royal music; 3) music for entertainment; The study song is Thai national anthem by the composer from the Peter Fite. The distinctive technique is the use of Dynamic Sig to create a melody to emphasize the concept of classical music. Which is not very much in the music aroused.

Keywords: Royal Thai Air Force, music history, national anthem

บทนำ

การดนตรีตะวันตกในประเทศไทยเริ่มต้นมาแต่ครั้งเมื่อมีการติดต่อค้าขายจากชาวต่างชาติ ในสมัยสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชการที่ 4 ได้ทรงอุปถัมภ์และตรวจทหารไว้ในพระราชวังในกองกำลังทหารเกณฑ์หัตถ์อย่างยุโรป ทั้งนี้ด้วยพระราชประสงค์ 2 ประการได้แก่

ประการที่หนึ่ง พัฒนากิจการทหารให้มีความเจริญทันสมัยเฉกเช่นนานาอารยประเทศ ด้วยเหตุการณ์สำคัญพิธีการแห่งพระราชสาสน์ (พูนพิศ อมาตยกุล และณัฐชยา นัจนวนากุล, 2559)

ประการที่สอง กิจการดนตรีตะวันตกเป็นเครื่องมือที่สร้างความพร้อมเพียงในพิธีกรรมถวายความเคารพแด่พระมหากษัตริย์ (Saluting) ในการรับส่งเสด็จซึ่งบรรเลงตรวจจากกองทหารเกียรติยศ

การก่อเกิดกองดุริยางค์ทหารอากาศ เปรียบเสมือนยุคใหม่ในกิจการทหารภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบการปกครองระบอบประชาธิปไตย

อากาศในครั้งนั้น กองดุริยางค์ทหารอากาศได้ก่อกำเนิดจากแนวคิดเพื่อสร้างจังหวะในการปฏิบัติภารกิจให้มีความพร้อมเพรียงในหมู่คณะ กระทั่งคณะรัฐบาลในยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองมีความคิดใหม่ในการสร้างวงดนตรีเพื่อการสื่อถึงประชาชนด้วยความหวังในการสร้างความเชื่อมั่นการสร้างทัศนคติอันดี จึงจัดตั้งกองภาพยนตร์กองแถวทหารอากาศเพื่อใช้เป็นสื่อ กิจกรรมนี้มีความต่อเนื่องในการสร้างสรรค์งานศิลปะสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐบาลส่งผลให้มีความเจริญก้าวหน้าเรื่อยมาด้วยวงดนตรีที่ประกอบด้วย 1) วงโยธวาทิต 2) วงหัดดนตรี 3) วงจุลดุริยางค์ (กองดุริยางค์ทหารอากาศ, 2539) จากกิจของทหารมาให้ความสำคัญกับกิจกรรมประชาชนมากขึ้น ส่งผลให้ก่อเกิดเป็นภาพสะท้อนที่ดีต่อทหาร

บทเพลงปลุกใจ คือ กุศโลบายในการสร้างความสามัคคีของคนในชาติ เพลงชาติไทย มีความเหมาะสมในการศึกษาด้วยเทคนิคการประพันธ์ที่ยอดเยี่ยมจากพระเจนดุริยางค์ จากความสำคัญและที่มาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษา “ภาพสะท้อนในการเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการกองดุริยางค์ทหารอากาศไทย”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาภาพสะท้อนในการเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการดุริยางค์ทหารอากาศ
2. เพื่อศึกษาบทเพลงสำคัญในกองดุริยางค์ทหารอากาศ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ภาพสะท้อน หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลหมู่มาแสดงออกมาต่อสิ่งที่ได้ประสบและพบเห็น
2. ดุริยางค์ทหาร หมายถึง หน่วยงานดนตรีของทหาร
3. พัฒนาการของกองดุริยางค์ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมกับ กองดุริยางค์ทหาร

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งประเด็นด้านขอบเขตเป็น 5 ประเด็นได้แก่

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 ศึกษาหน่วยงานกองดุริยางค์โครงสร้างกำลังพลรายนามผู้บังคับ

บัญชา

1.2 พัฒนาการด้านดนตรีศึกษารูปแบบวงดนตรี เครื่องดนตรีและ

บทเพลงที่ใช้

2. บุคคลผู้ให้ข้อมูล

เป็นบุคคลที่ทำงานในกองดุริยางค์ หรือเกษียณอายุราชการไปแล้วซึ่งมีผลงานเป็นเชิงประจักษ์ในหน่วยงานบุคคลที่มีความรู้ในกองดุริยางค์แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ ผู้ศึกษา

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ กรุงเทพฯ

4. ขอบเขตด้านระยะเวลาการวิจัย พฤษภาคม 2557 ถึง ธันวาคม 2559

5. ขอบเขตด้านวิธีวิจัย ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

โดยการผนวกแนวทางหลักการคิดทฤษฎีแบบปรากฏการณ์วิทยาร่วมกับดนตรีวิทยา ซึ่งเรียกว่า สหวิทยาการดนตรีวิทยา (Interdisciplinary Musicology)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

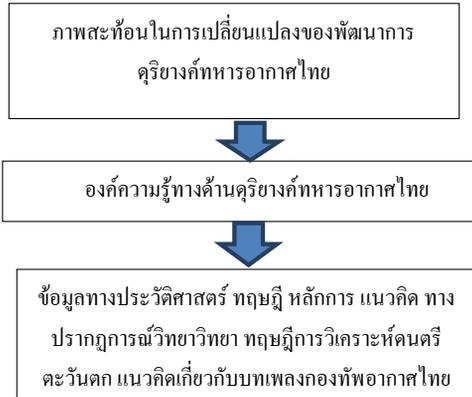
1. ทราบถึงภาพสะท้อนในการเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการดุริยางค์ทหาร

อากาศ

2. ทราบถึงวงดนตรีตะวันตกและบทเพลงสำคัญในกองดุริยางค์ทหาร

อากาศ

กรอบแนวคิด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีเครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลภาคสนามและข้อมูลทางด้านเอกสาร มีดังนี้

1. แบบสำรวจเบื้องต้น (Basic Survey)
2. แบบสัมภาษณ์ (Interview)
3. แบบสังเกต (Observation)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้สืบค้นข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทั้งสำนักวิทยบริการของมหาวิทยาลัย รวมถึงการสืบค้นทางระบบสารสนเทศ มีรายละเอียดดังนี้

1. แหล่งสืบค้นข้อมูลเอกสาร ได้แก่ สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยขอนแก่น กองดุริยางค์ทหารอากาศ
2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม มีขั้นตอน
  - 2.1 การเตรียมการ
  - 2.2 การเลือกพื้นที่ศึกษา
  - 2.3 ขั้นตอนดำเนินการ

การจัดกระทำกับข้อมูล

1. จัดลำดับเนื้อหาเรียงไว้เป็นหมวดหมู่
2. จัดการโน้ตเพลงเป็นไฟล์คอมพิวเตอร์
3. ตรวจสอบข้อมูล โดยผู้เชี่ยวชาญ
4. ทำการศึกษาข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วัตถุประสงค์ที่ 1 วิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อสังคมจากปรากฏการณ์
2. วัตถุประสงค์ที่ 2 วิเคราะห์ทางด้านทฤษฎี โดยเริ่มจากส่วนที่เล็กที่สุดของเพลงไปจนถึงภาพรวมทั้งหมด รวมถึงรายละเอียดของวงดนตรีประเภทต่าง ๆ โดยยึดหลักวิชาการตามหนังสือที่ได้อ้างอิงไว้ ดังนี้

ทำนอง (Melody) คีตลักษณ์ (Form) บันไดเสียง (Scale) ประโยคเพลง (Phrase) การประสานเสียง (Harmony) คอร์ด (Chord) ดนตรีที่บรรเลงประกอบ (Accompaniment) สีสนเครื่องดนตรี (Tone color) และรูปแบบวงดนตรี

การนำเสนอข้อมูล

นำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ส่วนที่ 1 ภาพสะท้อนทางในการเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการดุริยางค์ทหารอากาศ ส่วนที่ 2 ศึกษาบทเพลงสำคัญกองทัพ

ผลการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิจัยเป็น 2 ประเด็น เพื่อตอบวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

ภาพสะท้อนในการเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการดุริยางค์ทหารอากาศ

1. พัฒนาการโครงสร้างกำลัง

ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 1 ในรัชสมัยรัชการที่ 6 ได้ส่งกองกำลังไปช่วยพันธมิตรรบกับเยอรมัน และทหารสยามได้ประสบพบเห็นถึงเครื่องบินซึ่งใช้ในยุทธการรบในครั้งนั้น แลเป็นจุดก่อกำเนิดกองบินทหารบกซึ่งมีพระราชประสงค์โดยพระองค์เจ้าจิรประวัติวรเดชกรมหลวงนครไชยศรี สุเดช เสนาบดีกระทรวงกลาโหม ในขณะนั้นทรงมีพระราชดำริร่วมกับสมเด็จพระอนุชาธิราชเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนารถ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ เสนาธิการทหารบกในครั้งนั้น ซึ่งต่อมากิจการการบินได้พัฒนามาเป็นกองทัพอากาศ (กองบัญชาการทหารสูงสุด, 2525)

กองดุริยางค์ทหารอากาศ มีเค้าโครงเดิมจากหน่วยขลุ่ยกลอง กองบินที่ 4 ลพบุรี ในครั้งนั้นยังขึ้นอยู่กับกองทัพบก ต่อมาหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 กระทรวงกลาโหมได้มีการจัดตั้ง กองทัพอากาศ โดยการแปรสภาพจากกรมอากาศยานที่มีเค้าโครงด้านกำลังพลจากหน่วยกองบินทหารบก ในปี พ.ศ. 2480 จึงถือเป็นจุดกำเนิดกองทัพอากาศไทย และกองดุริยางค์ทหารอากาศ อย่างเป็นทางการ

ปี พ.ศ. 2483 กองทัพอากาศได้ตั้งหมู่แถววงขึ้นที่ดอนเมือง ในครั้งนั้นมีเรืออากาศตรีโพธิ์ ศานติกุล มาจัดตั้งโดยก่อนนั้นท่านรับราชการสังกัดกรมมหรสพลหลวงทหารรักษาวัง และการดำเนินการก่อตั้งเป็นที่เสร็จสิ้นเมื่อ วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ.2484 กองทัพอากาศมีคำสั่ง ทอ.ที่ 210/20895 ให้จัดตั้งกองแถววงทหารอากาศ ขึ้นตรงกับกองบังคับการทหารอากาศ มี นาวาอากาศเอก หลวงเจริญ จรรย์พร ทำหน้าที่หัวหน้ากองบังคับการ กองทัพอากาศ ต่อมาวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2484 ได้รวมกำลังพลจากหน่วยแถววงกองบินน้อยที่ 4 ลพบุรี จำนวน 7 คน โดยมีรายชื่อดังนี้

1. จำอากาศโท ขวัญ น้อยรอด 2. พลทหาร กวาง กุลเสวต 3. พลทหาร ไฉน ไลยะเกษ 4. พลทหาร สันต์ โตเจริญ 5. พลทหาร สง่า อาร์มมีย์ร์ 6. พลทหาร วิชัย ดั้นเจริญ 7. จำอากาศโท น้อม

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ปี พ.ศ. 2484 กองทัพอากาศมีคำสั่งย้ายกองแถววงทหารอากาศ ไปรวมกับกองภาพยนตร์ทหารอากาศ ณ ตำบลทุ่งมหาเมฆ

อำเภอยานนาวา จังหวัดพระนคร บังคับบัญชาการโดยนาวาอากาศโท สกล رسانนท์ ในครั้งนั้นกำลังพลรุ่นแรกมีจำนวน 9 นาย ประกอบด้วย

เรืออากาศตรี โพธิ์ ศานติกุล ทำหน้าที่ ผู้บังคับกองแถวรองทหารอากาศ, จำอากาศโท โพธิ์ ชูประดิษฐ์ ทำหน้าที่รองผู้บังคับกองแถวรองทหารอากาศ, จำอากาศโท น้อม (ไม่ทราบนามสกุล) ทำหน้าที่งานสารบรรณ จำอากาศโท ขวัญ น้อยรอด ท롬โบน, พลทหาร วิชัย ต้นเจริญ ทรม์เป็ด, พลทหาร สันต์ โตเจริญ ไวโอลิน พลทหาร สง่า อาร์มมี่ร์ คลาริเน็ต, พลทหาร ไฉน ไลยะเกษ เบส, พลทหาร กาศ กุลเสวต อัลโตแซ็ก

ต่อมากองทัพอากาศได้บรรจุพลเรือนเข้ารับราชการเป็นนักดนตรีประจำ กองแถว กองภาพยนตร์ทหารอากาศเพิ่มอีก 19 คน ตามตาราง

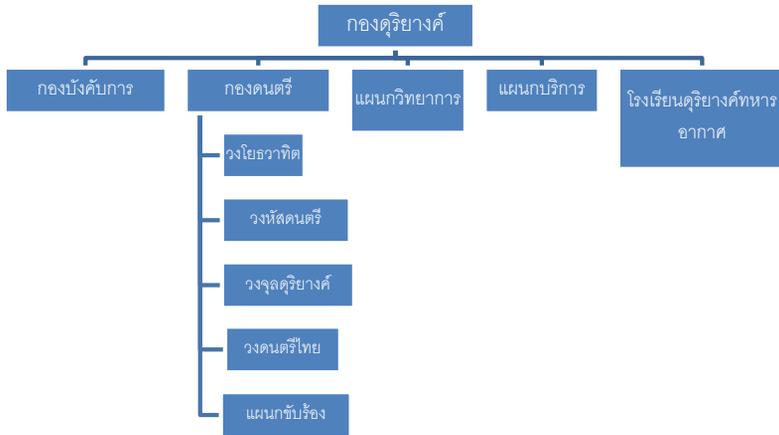
ลำดับ	ชื่อ	หน้าที่
1	นาย ต่อม น้อยเพิ่มสิน	เทเนอร์แซ็กโซโฟน
2	นาย อุดม มีชูโภชน์	ท롬โบน
3	นาย วิรัช เชียงทอง	เซลโล
4	นาย อุปลัมภ์ เกตุจรรยา	ไวโอลิน
5	นาย ชะลอ พุกลานนท์	ไม่ทราบหน้าที่
6	นาย ประหยัด เพ็ชรเสริญ	ไม่ทราบหน้าที่
7	นาย ถวิล เกียรติตระกูล	ไม่ทราบหน้าที่
8	นาย เทธิยญ บุษกุล	ฮอ์น
9	นาย พะยอม สาริกะบุตร	กลอง
10	นาย ทองคำ ใฝ่มีณี	โอโบ
11	นาย ไปล์ สุนทรมณฑล	ไวโอลิน
12	นาย ฟุ้ง คล้ามอุดม	ฟลูต
13	นาย ทวี แสงบุญ	คลาริเน็ต
14	นาย ประเทียบ อัมมปฎิภาค	เบส
15	นาย บุญยนต์ จริโมภาส	ไวโอลิน
16	นาย เฉลย เทียงนิมิต	ทรม์เป็ด
17	นาย ล้วน สร้อยผลงาม	คลาริเน็ต
18	นาย เสงี่ยม กาศสุวรรณ	กีตาร์
19	นาย พูน กลินบุปผา	เบส

นักดนตรีกลุ่มนี้สามารถปฏิบัติเครื่องดนตรีได้แล้วทุกคน ซึ่งเป็นการผสมวงที่มีนักดนตรีจากหลายกลุ่มอาชีพทั้ง กรมมหรสพหลวง กรมศิลปากร กองดุริยางค์ทหารบก กองดุริยางค์ทหารเรือ และนักดนตรีอิสระ ส่งผลให้กองแถววงกองภาพยนตร์ทหารอากาศมีการปรับเปลี่ยนเพิ่มขึ้นเรื่อยมา โดย พ.ศ. 2485 มีกำลังพลรวมทั้งสิ้น 36 คน ประกอบด้วย ผู้บังคับบัญชาดังนี้

1. นาวาอากาศเอก สกล รัตนานนท์ ทำหน้าที่ ผู้อำนวยการ
2. พระเจนดุริยางค์ ปิติ วาทยะกร ทำหน้าที่ ผู้อำนวยการโรงเรียนดนตรี
3. เรืออากาศตรี โพธิ์ ศานติกุล ทำหน้าที่ ผู้บังคับกองแถว
4. จำอากาศโท โพธิ์ ชูประดิษฐ์ ทำหน้าที่ ผู้ช่วยผู้บังคับกองแถว
5. กลุ่มนักดนตรี จำนวน 32 คน

ที่มาของกองแถวทหารอากาศนั้น มีความแตกต่างจากทหารในกลุ่มอื่น โดยภารกิจของทหารกลุ่มนี้จัดขึ้นเพื่อสนับสนุนการภาพยนตร์ทหารอากาศ ซึ่งพบในโครงสร้างกองภาพยนตร์ในปี พ.ศ. 2485 กองภาพยนตร์ทหารอากาศพบคำสั่งให้กองภาพยนตร์ทหารอากาศขึ้นตรงกับกองบังคับการ กองทัพอากาศ พร้อมทั้งมีคำสั่งแต่งตั้งข้าราชการดำรงตำแหน่งเพิ่มเติม ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในครั้งนั้น ต่อมาพัฒนาการในเดือน มกราคม พ.ศ. 2489 กองภาพยนตร์ทหารอากาศได้รับคำสั่งจากกองทัพอากาศ ให้ยุบเนื่องจากฟิล์มภาพยนตร์ที่นำเข้ามาจากต่างประเทศมีราคาแพงมาก ไม่คุ้มค่าในการสร้างภาพยนตร์

ปัจจุบัน กองดุริยางค์ทหารอากาศ ตั้งอยู่ ณ ถนนเตชะตุงคะ แขวงสีกัน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร กองดุริยางค์ทหารอากาศมีความพัฒนา ทางด้านโครงสร้างดังภาพโครงสร้าง

ภาพประกอบที่ 1 โครงสร้างกองดุริยางค์ทหารอากาศ

จากโครงสร้าง พบลักษณะเด่นของกองดุริยางค์ทหารอากาศ คือ การจัดหน่วยขับร้องซึ่งแยกออกมาจากวงดนตรี แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญในด้านการร้องเพลง ซึ่งเป็นการวางรากฐานอันสำคัญจาก พระเจนดุริยางค์ โดยดนตรีตะวันตกนั้น การขับร้องเป็นพื้นฐานที่ดีที่ส่งผลให้นักดนตรีมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านเสียงของดนตรีมากขึ้น และนี่เป็นพัฒนาการที่มีคุณค่าสำหรับการดนตรีตะวันตก

2. การบริหารองค์กร

ผู้บังคับบัญชาของดุริยางค์ทหารอากาศมีนโยบายต่อกำลังพล โดยยึดแบบแผนตามกรอบยุทธศาสตร์ที่ตั้งโดยกองทัพอากาศทั้งนี้มิได้ปฏิบัตินอกเหนือจากกรอบที่ตั้งไว้

โดยพบว่า วิสัยทัศน์และหลักการบริหารจากนาวาอากาศเอก ชฎิล บุตรศรี หัวหน้ากองดนตรี กองดุริยางค์ทหารอากาศ (สัมภาษณ์, 27 พฤศจิกายน 2558) กล่าวว่า นโยบายที่กองดนตรีปฏิบัตินั้น ทางกองให้ความสำคัญในการศึกษาต่อเพิ่มเติมของทหารด้วยการอนุญาตให้เรียนในช่วงเสาร์อาทิตย์ ทั้งนี้เพื่อสร้างความเป็นมาตรฐานวิชาการดนตรีซึ่งกำลังพลหลายคนเรียนจบในระดับปริญญาตรีถึงปริญญาโทซึ่งเป็นพัฒนาการที่สำคัญส่งผลให้กองดนตรีมีกำลังพลที่มีประสิทธิภาพ

จากคำกล่าวนี้สอดคล้องกับพัฒนาการด้านกำลังพลโดยตรงซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในความรู้ความสามารถในกองดุริยางค์

พัฒนาการด้านดนตรี

1. รูปแบบวงดนตรี

รูปแบบวงดนตรีนั้น ประกอบด้วย 2 รูปแบบ คือ 1) ดนตรีที่ใช้ในการเดินนำแถวทหาร 2) วงดนตรีที่ใช้ในการนั่งบรรเลง รายละเอียดมีดังนี้

1.1 ดนตรีที่ใช้ในการเดินนำแถว เป็นวงดนตรีประเภทวงโยชวาทิต โดยจัดเป็นแผนกหนึ่งในกองดนตรีซึ่งมีกำลังพลหลักในการแปรสภาพไปสู่วงดนตรีประเภทอื่นๆ จากการสัมภาษณ์เรืออากาศเอก พิสิทธิ์ ภาปัญญากุล (8 เมษายน 2560) หัวหน้าแผนกโยชวาทิตกองดุริยางค์ทหารอากาศเกี่ยวกับภารกิจโดยมีการอธิบายถึงคำว่า Description ซึ่งมีความหมายในการแจ้งรายละเอียดงานอย่างละเอียดโดยการเพิ่มเติมการสร้างสำคัญในหน้าที่การเอาใจใส่รายละเอียดในภารกิจโดยเคร่งครัดซึ่งมีแบบแผนมาจากกองทัพอากาศออเมริกาจากคำตอบสามารถวิเคราะห์ถึงแนวทางการปฏิบัติของวงดนตรีนั้นมีที่มาจากทหารอเมริกาในระบบการจัดการเป็นส่วนใหญ่ทั้งนี้โดยภาพลักษณ์ของทหารอากาศซึ่งมีความทันสมัยในการปฏิบัติภารกิจต่างๆ วงดนตรีโยชวาทิตทำหน้าที่บรรเลงเพลงเพื่อการเดินขบวนและบรรเลงเพลงประกอบพิธีการทางทหารเป็นสำคัญ เช่น การตรวจกำลังพล จากผู้นำประเทศอื่นๆ ที่เข้ามาเยือน ภารกิจเหล่านี้ส่งผลให้นักดนตรีมีความตื่นตัวในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

1.2 ดนตรีนั่งบรรเลง วงดนตรีประเภทนี้ โดยมากเป็นวงดนตรีที่ใช้สำหรับความบันเทิง หรือเพื่อการใดการหนึ่งซึ่งมีจุดประสงค์ในการก่อตั้ง โดยประกอบด้วยวงหัดดนตรีทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์หน่วยงานกองดุริยางค์ทหารอากาศ ด้วยวิธีการจิตวิทยาอันส่งผลให้ประชาชนมีความคิดที่ดีต่อกิจการทหาร โดยความสำคัญที่ช่วยสนับสนุนนโยบายรัฐบาลด้วยวิธีรัฐนิยมในสมัยจอมพล.พิบูลสงคราม ซึ่งมุ่งเน้นความมีอารยธรรมของผู้คนในสังคม สอดคล้องกับคำกล่าวของเฉลิมศักดิ์

พิกุลศรี (สัมภาษณ์, 16 มีนาคม 2560) ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองรัฐบาล ได้ปลุกกระแสนิยมความรักชาติความเข้าใจในการเสียสละของบรรพบุรุษการสร้างมาตรฐานในวัฒนธรรมจัดระบบให้สังคมมีแบบแผนไปในทิศทางเดียวกันโดยการมุ่งเน้นทางกิจการดนตรีสร้างความรักสามัคคีการร่าวงถือเป็นกิจกรรมหนึ่งที่เกิดความสัมพันธ์ดังกล่าวโดยเรียกยุคสมัยสังคมนั้น **ยุคกาลานาไทย** ผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องในยุคนั้นตามที่ได้สัมภาษณ์ด้วยการหล่อหลอมทางวัฒนธรรมการสร้าง ความเข้าใจในกิจการทหารจึงเป็นที่มาของปฏิบัติการจิตวิทยาที่กำเนิดวง**หัตถดนตรี** โดยการบรรเลงเพลงที่อยู่ในวิถีสังคมส่งผลให้เป็นวงที่มีความนิยมสำหรับ ภาคประชาชนทั้งในรูปแบบการบรรเลงรวมถึงเนื้อหาของเพลงที่มุ่งเน้น ด้านการสร้างความสุขสนุกรื่นรมใจให้ประชาชนเป็นสำคัญ

วงจุลดุริยางค์ เป็นวงดนตรีที่มีศักยภาพในการบรรเลงเพลงคลาสสิก ด้วยกระแสความนิยมในดนตรีเช่นนี้ที่มีภาพพจน์ด้านความหรูหราความสง่างาม ด้วยการหลังไหลทางวัฒนธรรมจากตะวันตก เกิดกระแสวงออร์เคสตรา ส่งผลให้ กองทัพอากาศได้จัดตั้งวงดนตรีประเภทนี้ เพื่อการบรรเลงเพลงสำหรับการฟังในห้องประชุม ทั้งนี้การนั่งบรรเลงนี้มีไว้สำหรับการต้อนรับแขกบ้านเมือง วงดนตรีประเภทนี้มีการลงทุนทางด้านเครื่องดนตรีสูงในระยะแรกของการสร้างวงดนตรี ประเภทนี้จึงค่อนข้างจำกัดเรื่องเครื่องดนตรี พระเจนดุริยางค์ผู้ก่อตั้งวงดนตรีนี้จึงใช้ คำว่า จุลดุริยางค์ หมายถึง วงดุริยางค์ขนาดย่อมเหมาะสมกับกำลังพลที่ไม่มากนัก ในยามนั้นปัจจุบันวงดนตรีจุลดุริยางค์พัฒนาโครงสร้างมาสู่วงซิมโฟนีออร์เคสตรา ที่มีจำนวนนักดนตรีตามรูปแบบมาตรฐานสากลเป็นการพัฒนาด้านวงดนตรี ซึ่งสะท้อนออกมาให้เห็น

2. เครื่องดนตรี

จากการศึกษาประเด็นเครื่องดนตรี ผู้วิจัยพบวงดนตรีในกองดุริยางค์ทหาร อากาศในอดีต มีที่มาจาก **เอกสาร 55 ปี กองดุริยางค์ทหารอากาศ** (หนังสือที่ระลึก ครบรอบ 55 ปี กองดุริยางค์ทหารอากาศ, 2539) เมื่อแรกเริ่มก่อตั้งมีวงดนตรี มาตรฐาน 3 วงดนตรี ประกอบด้วย

2.1 วงโยธวาทิต วงดนตรีประเภทนี้เป็นวงดนตรีหลักที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางทหาร และเป็นวงดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ สำหรับหมู่ทหารด้วย คุณลักษณะทางกายภาพของเครื่องดนตรีที่ประกอบด้วย 3 กลุ่มเครื่องดนตรี อันได้แก่

2.1.1 กลุ่มเครื่องลมทองเหลือง (Brass section) เครื่องดนตรีกลุ่มนี้ทำหน้าที่บรรเลงทำนองหลัก และทำนองสอดประสาน เครื่องดนตรีกลุ่มนี้ประกอบด้วย คอร์เน็ต ทรัมเป็ต, เฟรนช์ฮอร์น, ทรอมโบน, ยูโฟเนียม, บาร์โธนาฮอร์น และทูบา

2.1.2 กลุ่มเครื่องลมไม้ (Wind Section) เครื่องดนตรีกลุ่มนี้ทำหน้าที่บรรเลงทำนองหลักรวมถึงทำนองสอดประสานด้วยสีสนของเสียงที่มีความแตกต่างจากกลุ่มอื่น ทำนองที่สร้างจากเสียงเครื่องดนตรีกลุ่มนี้จึงมีลักษณะเสียงที่มีความนุ่มนวลเสียงที่ไม่แผดดัง ส่งผลให้เสียงที่มีคุณภาพ ประกอบด้วยเครื่องดนตรี พิกโคโล, ฟลูต, คลาริเน็ต, อัลโตแซ็กโซโฟน, เทเนอร์แซ็กโซโฟน บาร์โธนาแซ็กโซโฟน

2.1.3 กลุ่มเครื่องกระทบ (Percussion Section) เครื่องดนตรีกลุ่มนี้ทำหน้าที่สร้างจังหวะในการบรรเลง และสร้างทำนองทั้งนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

(1) กลุ่มที่สร้างทำนอง (Pitch Percussion Section) ประกอบด้วย ไฮโลโฟน, กล็อกเคนชปิล (นึ่งหนอง), มาริมบา, เครื่องดนตรี กลุ่มนี้อ่านโน้ตกุญแจซอล ด้วยลักษณะทางกายภาพที่ผลิตจากเหล็กและไม้ที่นำมาวางเรียงสร้างเสียงแบบครึ่งเสียง (Chromatic Scales) 12 เสียงจึงทำให้เครื่องดนตรีกลุ่มนี้สามารถบรรเลงทำนองหลักและทำนองสอดประสานได้

(2) กลุ่มที่สร้างทำนองไม่ได้ (Non-pitch Percussion Section) ประกอบด้วย กลองใหญ่, กลองแสนร์, ฉาบ เครื่องดนตรีกลุ่มนี้อ่านโน้ตในแบบเฉพาะของกลุ่มเครื่องซึ่งไม่มีระดับเสียงในการบันทึกดังเช่นกุญแจเสียงเครื่องดนตรีในกลุ่มอื่นๆ หากแต่เป็นเครื่องหมายที่กำหนดบงบอกถึงจังหวะโดยการให้ความสำคัญทางจังหวะที่เป็นรูปแบบกระสวนจังหวะในลีลาต่างๆ เพื่อให้การบรรเลงทำนองมีหลักในการนับจังหวะที่เท่ากันทั้งวง เครื่องดนตรีวงดนตรีโยธวาทิต

มีรูปแบบการบรรเลงแบบยีนบรรเลงในกลางแจ้ง ด้วยภารกิจหน้าที่หลัก เช่น การสวนสนาม ตรวจกำลังพล การเดินนำขบวนทหารกองเกียรติยศ ในพิธีสวนสนาม สำคัญๆต่าง ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบที่ 2 การบรรเลงดนตรีวงโยธวาทิต
ที่มา (กองดุริยางค์ทหารอากาศ, 2539)

2.2 หัสดนตรี (Big Band) วงดนตรีประเภทนี้ ใช้สำหรับกิจกรรมสร้างความบันเทิงในโอกาสฉลองต่างๆ โดยลักษณะทางกายภาพของวงดนตรีในยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองที่มีเทคโนโลยีทางไฟฟ้าเข้ามาพัฒนาเครื่องดนตรีกลุ่มนี้มีเครื่องใช้ไฟฟ้า โดยเครื่องดนตรีที่ประกอบด้วย 5 กลุ่ม ได้แก่

2.2.1 กลุ่มเครื่องลมทองเหลือง เครื่องดนตรีกลุ่มนี้ทำหน้าที่บรรเลงทำนองหลัก และ ทำนองสอดประสาน ลักษณะทางกายภาพของเครื่องดนตรีเป็นเช่นเดียวกับเครื่องดนตรีในวงโยธวาทิต

2.2.2 กลุ่มเครื่องลมไม้ เครื่องดนตรีกลุ่มนี้ทำหน้าที่บรรเลงทำนองหลักรวมถึงทำนองสอดประสานด้วยสีสั่นของเสียงที่มีความแตกต่างจากกลุ่มอื่น จึงมีลักษณะเสียงที่มีความนุ่มนวลเสียงที่ไม่แผดดัง เครื่องดนตรีกลุ่มนี้ประกอบด้วย อัลโตแซ็กโซโฟน, เทนเนอร์แซ็กโซโฟน และ บาริโตนแซ็กโซโฟน

2.2.3 กลุ่มเครื่องสร้างจังหวะ (Rhythm Section) เป็นกลุ่มเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญในด้านการสร้างจังหวะสนับสนุนให้กลุ่มต่างๆ

2.2.4 กลุ่มเครื่องกระทบ เป็นกลุ่มเครื่องดนตรีที่ทำหน้าที่สร้างสีสันจังหวะเพลงให้มีความกระชับฟังแล้วเพลิดเพลินชวนให้เต้นรำ ซึ่งเครื่องดนตรีประกอบด้วย กลองทอมบา ลูกชัต ทิมบาเลส และแทมบูรีน

2.2.5 กลุ่มเครื่องไฟฟ้า เครื่องดนตรีในกลุ่มนี้ประกอบด้วย กีตาร์ไฟฟ้า เบสไฟฟ้า และคีย์บอร์ด หรือ ออแกน หรือเปียโนไฟฟ้าวงหัตถ์ดนตรีมีรูปแบบการบรรเลงแบบนั่งและยืนบ้างดังภาพ

ภาพประกอบที่ 3 รูปแบบการบรรเลงวงหัตถ์ดนตรี
ที่มา (กองดุริยางค์ทหารอากาศ, 2539)

จากภาพเป็นการบรรเลงโซโลในกลุ่มเครื่องลมไม้ ด้วยการยืนเพื่อสร้างความโดดเด่น

2.3 จุฬดุริยางค์ (Chamber) เป็นวงดนตรีที่มีหน้าที่ในการบรรเลงเพื่อการต้อนรับคณะราชทูต รวมถึงบุคคลสำคัญที่มาเยือนประเทศ ซึ่งในการฟังที่เน้นความมีระดับอันบ่งบอกถึงรสนิยมที่มีอารยะธรรมประกอบด้วยเครื่องดนตรีดังนี้

2.3.1 กลุ่มเครื่องสาย (String) ทำหน้าที่บรรเลงทำนองหลักและทำนองสอดประสานสลับสับเปลี่ยนกันไป ตามสีสันทันของเครื่องดนตรี ประกอบด้วย ไวโอลิน วิโอลา เชลโล่ และดับเบิลเบส วงดนตรีประเภทนี้ได้รับอิทธิพลมาจากดนตรีคลาสสิก วงจุฬดุริยางค์เป็นการนั่งบรรเลงดังภาพประกอบ

ภาพประกอบที่ 4 การบรรเลงวงจุลตรียางค์
ที่มา (กองดุริยางค์ทหารอากาศ, 2539)

จากภาพเป็นผสมวงของกลุ่มดนตรีเครื่องสายและเครื่องลมทองเหลือง ลักษณะเด่นของวงดนตรีจุลตรียางค์คือการบรรเลงทำนองหลักจากเครื่องสาย พัฒนาการสำคัญที่พบในเครื่องดนตรีกลุ่มวงนี้ คือ บทเพลงที่ใช้บรรเลงมีการประยุกต์ใช้บทเพลงในสังคัมมากกว่าเพลงคลาสสิกในอดีต

ศึกษาบทเพลงสำคัญในกองดุริยางค์ทหารอากาศ

1. บทเพลงสำคัญในหน่วยงาน

การศึกษา เพลงชาติไทย มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ประวัติเพลงชาติไทย มีที่มาในช่วงปลายปี พ.ศ. 2474 นาวาตรี หลวงนิเทศกมลกิจ ร.น. (กลางโรจนเสนา) สมาชิกคณะราษฎรท่านมาหาหรือให้พระเจนดุริยางค์ ได้แต่งเพลงชาติ เพื่อให้ประชาชนได้ร้อง ซึ่งเป็นความต้องการของคณะราษฎรหวังที่จะใช้เพลงเป็นสื่อเสริมสร้างและตอกย้ำประชาธิปไตยให้กับประชาชน (สุกรี เจริญสุข, 2531) ด้วยลักษณะเพลงปลุกใจซึ่งคล้ายกับเพลงชาติฝรั่งเศสที่ชื่อ La Marseillaise และในช่วงแรกพระเจนดุริยางค์ได้ปฏิเสธไปด้วยเหตุที่ว่าเพลงชาติไทยที่ใช้อยู่ทุกวันนี้คืออยู่แล้วเป็นเพลงที่ถวายพระเกียรติแต่พระเจ้าแผ่นดิน ต่อมาภายหลังการปฏิวัติ มิถุนายน 2475 ท่านจึงต้องแต่งเพลงชาติให้คณะราษฎรโดยพระเจนดุริยางค์ขอสงวนนามผู้แต่งไว้ ในช่วง 7 วัน ในการดำเนินปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๑

การเป็นเรื่องที่ยากลำบากยิ่งนักกระทั่งวันสุดท้ายขณะที่พระเจนนกำลังเดินทางด้วยรถรางไปยังสถานที่ทำงานส่งผลให้เกิดจินตนาการคิดทำนองเพลงได้อย่างลงตัวและทำการจดบันทึกเมื่อมาถึงสถานที่ทำงานกระทั่งเพื่อนท่านเข้ามาหาในขณะที่ท่านพระเจนครูริยางค์กำลังทดลองกับเปียโน จึงได้ตกลงให้ท่านเรียบเรียงเสียงประสานเพลงชาติมีทำนองเดียวที่ประพันธ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 โดยเนื้อเพลงแต่งโดย ชุนวิจิตรมาตรา(สง่า กาญจนาคพันธุ์) กระทั่งมาถึงวันที่ 26 สิงหาคม 2482 รัฐบาลได้จัดการประกวดแข่งขันเนื้อร้องเพลงชาติใหม่ โดยรัฐบาลให้ตัดทอนเนื้อเพลงให้สั้นลงเพื่อสร้างความกระชับ และมีการเปลี่ยนนามประเทศจากสยามเป็นไทยในปี 2483 จึงมีการเรียกร้องให้ปรับเนื้อเพลงใหม่กระทั่งได้ผู้ชนะ คือ พันเอกหลวงสารานุประพันธ์ และนำเนื้อดังกล่าวมาปรับใหม่ให้สมบูรณ์โดยรวม 5 ครั้ง และประกาศใช้ในวันที่ 10 ธันวาคม 2482 ลงนามจอมพลปพิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี จึงเป็นที่มาของเพลงชาติที่ใช้ในพิธีมาถึงปัจจุบัน

1.2 บทบาทหน้าที่ของเพลง ใช้ในรัฐพิธีในเวลาเช้าแถวเคารพธงชาติ
เวลา 8.00 น.

1.3 วิเคราะห์เพลงชาติ

3.3.1 คีตลักษณ์ บทเพลงมีลักษณะเป็นทำนองแบบถามตอบ บรรเลงแบบท่อนเดียวลงจบ 20 ท่อนเพลง 9 ประโยค จัดอยู่ในเพลงแบบ Through Composed โดยมีโครงสร้างดังภาพ

ภาพประกอบที่ 6 โครงสร้างเพลงชาติ

3.3.2 ทำนอง

เพลงชาติ

3.3.2 ทำนอง

ทำนอง พระเจนดุริยางค์
คำร้อง พันเอกหลวงสารานุประพันธ์

Allegro meastoso

ภาพประกอบที่ 7 การแสดงทำนองเพลงชาติไทย

จากภาพประกอบที่ 7 การแสดงทำนองเพลงชาติไทย พบทำนองเพลงที่สามารถแบ่งประโยคได้ดังนี้

ประโยคที่ 1 เริ่มที่ท่ายห้องที่ 1 จบที่ห้องที่ 2 โดยลักษณะการขึ้นต้นทำนองแบบอะนาคูลิส

ประโยคที่ 2 มีการดำเนินทำนองเคลื่อนที่ในลักษณะคงที่ไม่มี การกระโดดข้ามขั้นมากนัก

ประโยคที่ 3 เริ่มท้ายห้องที่ 4 โดยลักษณะกระสวนจังหวะที่ซ้ำ กับประโยคที่ 1

ประโยคที่ 4 พบการเคลื่อนที่ทำนองในลักษณะคงที่ไม่มี การกระโดดข้ามขั้น

ประโยคที่ 5 พบการซ้ำทำนองประโยคที่ 3

ประโยคที่ 6 พบการเคลื่อนที่ทำนองในทิศทางขึ้นแบบก้าว กระโดดขั้นคู่ 5 ในห้องที่ 11 จากโน้ต G^4 ไปยัง โน้ต D^5 ซึ่งมีความแตกต่างไปจาก การเคลื่อนที่ทำนองในประโยคอื่นๆ ที่ดำเนินทำนองแบบเป็นขั้นราบเรียบ

ประโยคที่ 7 และประโยคที่ 8 เป็นประโยคสั้นๆ ที่สร้างความต่อเนื่องก่อนนำไปสู่ประโยคถัดไป

ประโยคที่ 9 พบทำนองที่เคลื่อนที่กระโดดโดยระยะขั้นคู่ 5 ใน ห้องที่ 15 จากโน้ต D^4 ไปยัง A^4

พบการซ้ำประโยคที่ 1 ด้วยสัญลักษณ์ (1) โดยมีทำนองที่เหมือนกันทุกประการ และ (2) เป็นการซ้ำในประโยคที่ 2 ซึ่งมีการตัดแปลงทำนองในช่วง ท้ายและนำไปสู่การจบเพลงที่สมบูรณ์ด้วยโน้ตโทนิค

3.3.3 การประสานเสียง ฉบับที่นำมาวิเคราะห์จากกองดุริยางค์ ทหารอากาศ พบการใช้เทคนิคคอร์ดพลิกกลับ และการใช้เทคนิคการเคลื่อนที่ด้วย เทคนิค Secondary Dominant ถึง 7 ครั้ง ซึ่งเป็นวิธีการที่ช่วยเบสรู้สึกถึงการ เคลื่อนที่ราบรื่น

เพลงชาติ

Allegro meastoso

ทำนอง พระเจนดุริยางค์
 คำร้อง พันเอกหลวงสารานุประพันธ์

Intro

1 | IV | V/Vi | VII°/V | I₄⁶ | V₇ | I

5 | I | IV₄⁶ | I | I₄⁶ | V₇ | I

9 | I | IV₄⁶ | I | V₄⁶ | V₇/V |

13 | V₇ | I | V₄⁶ | V₆/V | V |

17 | I | IV | V/Vi | VII°/V | I₄⁶ | V₇ | I

ภาพประกอบที่ 8 การแสดงตำแหน่งคอร์ด

3.3.4 ศึกษา สีสันเครื่องดนตรี Tone color พบเครื่องดนตรีประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ เครื่องลมไม้ เครื่องทองเหลือง และ เครื่องประกอบจังหวะ โดยการสร้างทำนองจากเครื่องทองเหลืองและลมไม้สลับกันไปในการกระจายเครื่องมือ พื้นผิว มีลักษณะแบบ โฮโมโพนี

สรุปผลการวิจัย

โครงสร้างของกองดุริยางค์ทหารอากาศ พัฒนามาจากกองบินทหารบก โดยมีพัฒนาการจากวงดนตรีโยธวาทิต พัฒนาการไปสู่วงอื่นๆ เช่น วงหัดดนตรี วงจุลดุริยางค์ซึ่งเป็นภาพสะท้อนที่บ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการในหน่วยงาน นอกจากนี้แล้วบทเพลงสำคัญที่นำมาศึกษา คือ เพลงชาติ โดยเป็นเพลงที่มีความสำคัญต่อหน่วยงานมีคุณค่าในทางวิชาการประพันธ์เพลงซึ่งพบลักษณะเพลงมาร์ชปลุกใจที่มีการใช้เทคนิคการสร้างควมดังเบาแบบดนตรีคลาสสิก โดยมีโครงสร้างเพลงแบบท่อนเดียว ทำนอง มีลักษณะการประพันธ์ตามหลักการทฤษฎีดนตรีตะวันตกพบการใช้ชั้นคู่ปกติ การประสานเสียง พบการดำเนินคอร์ดตามหลักทฤษฎีดนตรีตะวันตก พบการพลิกกลับของคอร์ดซึ่งเป็นเทคนิคอันโดดเด่น พบการใช้คอร์ดระดับสองในการেলাเสียงเบสเพื่อสร้างความราบรื่นทางทำนอง สีสันเครื่องดนตรี ที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ประกอบด้วยกลุ่มเครื่องดนตรีวงโยธวาทิตที่มีพื้นผิวแบบโฮโมโพนี

อภิปรายผล

1. ในด้านโครงสร้างกำลังพลมีความสอดคล้องกับทฤษฎี วิวัฒนาการวัฒนธรรม (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2552) โดยสรุปว่า “เมื่อกาลเวลาผ่านไป ความคิด เหตุผล และพฤติกรรม มีความก้าวหน้าเพิ่มมากขึ้น หลักนี้จึงนำไปสู่ความหมายของวิวัฒนาการวัฒนธรรมแบบก้าวหน้า” จากข้อความมีความสอดคล้องในการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างกองดุริยางค์ทหารอากาศซึ่งกำเนิดจากความต้องการมีวงดนตรีเพื่อใช้เดินยามรักษาการณ์ด้วยกำลังพลเพียงไม่กี่นาย พัฒนาไปสู่กำลังพล

ที่มากขึ้นด้วยนโยบายด้านยุทธศาสตร์ในยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง แนวทางการบรรเลงดนตรีจึงปรับเปลี่ยนไปตามนโยบายของรัฐบาลส่งผลให้กองดุริยางค์ทหารอากาศมีการปรับเปลี่ยนวิถีดนตรีไปสู่กิจการเพื่อความบันเทิงควบคู่กับภารกิจ เหตุการณ์เหล่านี้เป็นภาพสะท้อนที่ทำให้เห็นถึงความต้องการของสังคมมีความนิยมในดนตรีดุริยางค์ทหารอากาศ

2. พัฒนาการวงดนตรีตะวันตกและบทเพลงสำคัญในกองดุริยางค์ทหารอากาศไทย การก่อเกิดกองดุริยางค์ทหารอากาศมีความสอดคล้องกับ ทฤษฎีแพร่กระจาย (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2552) อธิบายว่า “วัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกันเกิดจากขบวนการแพร่กระจาย” ด้วยการจัดตั้งหน่วยขลุ่ยกลองที่กองบินที่ 4 ลพบุรีเป็นการเลียนแบบทางพฤติกรรมในการปฏิบัติการณ์ตรวจการณ์เวรยามโดยการนำของวงดนตรีขนาดเล็กซึ่งมีที่มาจากหน่วยรักษาวัง จากนั้นจึงมีวิวัฒนาการนำไปสู่กองแตร์ ดังเช่นแตร์วงกองทัพบก และวงจุลดุริยางค์ ดังเช่นกองทัพเรือ และวงหัดสนดนตรีด้วยวิถีดนตรีการแพร่กระจายวัฒนธรรม

3. บทเพลงชาติไทย เป็นภาพสะท้อนอันสำคัญระหว่างรัฐบาลที่มีต่อประชาชนผ่านกองดุริยางค์ทหารอากาศ ซึ่งความต้องการของคณะราษฎรมีความสอดคล้องกับ ทฤษฎีการแพร่กระจาย (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2552) ในการแต่งเพลงชาติเพื่อใช้สำหรับบ่งบอกความเป็นรัฐนิยม แต่มีความขัดแย้งในทฤษฎีประวัติศาสตร์วัฒนธรรม (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2552) ที่ว่า “วัฒนธรรมมนุษย์ที่คล้ายคลึงกัน เกิดจากการประดิษฐ์คิดค้นอย่างอิสระ มากกว่าการเกิดจากการแพร่กระจายวัฒนธรรม” กล่าวคือ ในความต้องการบทเพลงชาติไทยนั้นเป็นกุศโลบายเชิงจิตวิทยาเพื่อสร้างจิตสำนึกให้คนในชาติมีความเป็นชาตินิยมดังประเทคมหาอำนาจสร้างแนวทางรัฐนิยมก่อเกิดการเลียนแบบเพลงชาติฝรั่งเศสทางจังหวัด อารมณ์ที่คึกคักปลุกใจนี้เองจึงเป็นเหตุผลสนับสนุนในแนวคิดนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาต่อในพัฒนาการด้านการศึกษาเพื่อประโยชน์ทางวิชาการ
2. ควรแยกแนวทางการศึกษาเป็นหลายส่วนในด้านต่างๆ ในมิติที่ลึกกว่างานวิจัยนี้

เอกสารอ้างอิง

- กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2525). **ประวัติศาสตร์กองทัพไทยในรอบ 200 ปี**. กรุงเทพฯ: กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมการศึกษาวิจัยกองบัญชาการทหารสูงสุด.
- กองดุริยางค์ทหารอากาศ. (2539). **หนังสือที่ระลึกการก่อตั้งกองดุริยางค์ทหารอากาศครบรอบ 55 ปี**. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2552). **การศึกษาสังคมและวัฒนธรรม แนวความคิด วิธีวิทยา และทฤษฎี**. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- สุกรี เจริญสุข. (2531). “เพลงชาติ” **ถนนดนตรี 5**. (มีนาคม) : หน้า 56 - 68.
- พูนพิศ อมาตยกุล และ ณิชชญา นัจจนาวากุล. (2559). **แตرسยาม**. กรุงเทพฯ: สายโรงพิมพ์ บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด (มหาชน).

สัมภาษณ์

- รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี. 16 มีนาคม 2560. อัครวิน นาดิ.
- ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ พูนพิศ อมาตยกุล. 5 ตุลาคม 2558. อัครวิน นาดิ.
- นาวาอากาศเอก ชฎิล บุตรศรี. 27 พฤศจิกายน 2558. อัครวิน นาดิ.
- เรืออากาศเอก วิศิษฐ์ ภาวปัญญากุล. 8 เมษายน 2560. อัครวิน นาดิ.
- พันตำรวจโท ดร.ทีฆา โพธิเวส. 2 กันยายน 2558. อัครวิน นาดิ.
- นาวาอากาศโท สุกฤษฎี อัญบุตร. 28 มิถุนายน 2560. อัครวิน นาดิ.
- เรืออากาศเอก บรรจง แก้วคำ. 28 มิถุนายน 2560. อัครวิน นาดิ.